

DR. SC. OMER HAMZIĆ

Likovi zavičaja: Branko Vajić–Čiča

I

U galeriji likova koji su obilježili tzv. razdoblje socijalizma u Gračanici, istaknuto mjesto, bez sumnje, pripada Branku Vajiću – Čiči, dugogodišnjem direktoru one „donje škole“ u Gračanici, kojeg se stariji ljudi i danas rado sjećaju kao izuzetno vrijednog i poštenog čovjeka, nevjerovatne snage, radne energije i entuzijazma. Sijao je svuda oko sebe optimizam, neko kreativno ozračje, pokretao ljude na aktivnost, pomagao ljudima, komšijama u nevolji, na svoj način volio svoje đake, imao nekakvu svoju pedagogiju...

Šta je to najvažnije u biografiji ovog, po svemu izuzetnog čovjeka, koji je iza sebe ostavio svijetle tragove u Gračanici? Biografiju ima svako ko je došao na ovaj svijet, svijetli tragovi ostaju samo iza izuzetnih pojedinaca. Branko Vajić je, bez sumnje, bio jedan od takvih. Rođen je 09. 09. 1919. godine u selu Osojnica na Ozrenu (Općina Maglaj), gdje je proveo djetinjstvo i ranu mladost. Otac Đuro bio je privatni namještenik, a majka Jovanka Mitrović domaćica. Nisu željeli da im sin Branko ostane na selu, pa su ga poslije završene

osnovne škole poslali prvo u Građevinsku školu u Doboj, a potom u željezničku radionicu u Sarajevu. U toj radionici spoznao je jad i bijedu radnika i, kako piše u jednoj njegovoj kratkoj biografiji, „težak položaj radničke klase“. Tu je izgleda dospio pod uticaj komunista, pa je 1936. godine, prema jednom njegovom iskazu, tražio „da ide u Španiju“, da se bori na strani Republike. Nije mu to uspjelo iz ko zna kojih razloga, pa je nešto kasnije, umjesto u Španiju, otišao na odsluženje vojnog roka u Artiljerijski tehnički zavod u Kruševcu, odakle se neposredno pred Drugi svjetski rat vratio sa činom narednika.

Nakon izbijanja rata, krajem avgusta 1941. godine, uključio se u ustaničke redove na Ozrenu, koje je predvodio komunist Todor Vujasinović. Vjerujući da se našao na pravoj strani i da se bori za prave ciljeve, brzo je dogurao i do pozicije komandira čete. Početkom 1942. godine, u borbama sa Nijemcima, imao je nesreću da bude teško ranjen, –u pluća, noge i ruke. Desilo se to upravo kad su kulminirala unutrašnja previranja među ustanicima, koja će završiti takozvanim četničkim

pučem na Ozrenu, 18. 4. 1942. godine. i uspostavom četničke vlasti na Ozrenu (Sporazum između četnika i vojno-političkih organa NDH, u Lipcu, 28. 05. 1942. godine). Kako u takvim okolnostima nije bilo uslova da se liječi kod kuće, Vajić se nekim svojim vezama ili nekim čudom prebacuje na liječenje u Zagreb, a odatle nakon izvjesnog vremena u Beograd. Kad se zaliječio, ponovo je otišao u partizane. Jedno vrijeme bio je komesar partizanske bolnice u Šapcu. Demobilisan je 15. 09. 1945. godine.

Tražeci lijeka za svoje rane i spašavajući život po bolnicama Zagreba i Beograda, nije ni slutio da će za to jednog dana odgovarati pred sudom svoje partije. Njegovo držanje u periodu od ranjavanja do ponovnog stupanja u partizane bilo je „drugovima“ sumnjivo i neprihvatljivo, pa su ga „pod optužbom da se liječio kod ustaša i da je u tom pogledu napravio grešku“ istjerali iz Komunističke partije.¹ Iako je kasnije vraćen „u redove“, skoro do kraja života trpio je posljedice te kazne. Njemu drugovi nikada nisu zaboravili „grijehe“ koje je počinio. Mogao je biti i direktor jedne gradske škole, mogao je dobiti sve moguće nagrade i priznanja, biti član svega i svačega, ali nikada nije mogao biti član partijskog komiteta, niti partijski funkcioner, jednostavno zato što je isključivan iz partije za

¹ Partijska karakteristika, pisana rukom, ćirilica, čitljivo, nepotpisana, Arhiv TK br. II 195/2

Dodjela Zlatne spomen-plakete općine Gračanica (najvećeg općinskog priznanja) Branku Vajiću, koje mu uručuje predsjednik opštine Mitar Kuzmanović (bio na mandatu od 1967. – 1974.), na svečanoj akademiji povodom 7. aprila (godina nepoznata), koji se tada obilježavao kao Dan opštine u njegovom mandatu

nešto, „nije važno za šta“. Bilo je to naličje jedne izopačene ideologije koja je „gutala svoju djecu“. Zato je i prihvatio, potpuno razočaran u ideale svoje mladosti, da u toj priči bude samo „običan redov“, kako je za sebe govorio. Dok je običan redov, niko nije imao razloga da čeprka po njegovoj prošlosti.

Malo kasnije meni će biti jasno zašto je Branko Vajić, kao borac NOR-a od 1941. godine, toliko izbjegavao da govori o Drugom svjetskom ratu. Ako je to ponekad, kao bivši partizan i morao, govorio je vrlo

uopšteno, općepoznate i provjerene stvari, uostalom kao i mnogi drugi. Nikada ga nisam čuo da govori nešto konkretnije o borbama na Ozrenu, četničkom puču 1942. godine, borbama oko Gračanice i slično. Najčešće se pravdao da u to vrijeme nije bio „na licu mjesta“ i da o tome ne može mjerodavno govoriti. Zato je valjda bježao u daleku prošlost i više volio da govori o neolitu, o arheologiji, o porijeklu Cincara, nego o događajima čiji je savremenik bio, a koji su za nas mlađe već bili historija.

II

Nakon demobilisanja, 15. 9. 1945. godine, upisao je učiteljski tečaj u Tuzli, koji je završio 21. 4. 1946., s odličnim uspjehom. Po okončanju kursa, raspoređen je na posao u Narodnu osnovnu školu u Boljaniću. Tu se odmah vjenčao sa učiteljicom Miroslavom (Mirom) Fuki iz Bijeljine, koja će mu kasnije roditi dva sina i kćerku Ozrenku i biti mu životna saputnica do kraja života. Tokom 1946. godine vanredno je ispolgao sve ispite i stekao diplomu Učiteljske škole u Tuzli.

Prve ocjene koje je dobio za svoj rad bile su pozitivne. Za njega se kaže da je „na radu u školi vrlo agiln i samoinicijativn“, da „se nesebično zalaže za uspjeh učenika“, da je „vrlo uredan i odgovoran“, da „upravo imponira njegova svijest i odgovornost.“ (...) „Kao čovjek, dobar je, iskren i pošten. Ne voli da se ističe i voli da igra podređenu ulogu, ističući uvijek da je „redov“ i da ne voli neki rukovodeći položaj. Usljed ranjavanja i naporne prošlosti lako se nervira i brzo uzbuđuje. Političke događaje i štampu čita i prati redovno“²

2 U jednoj njegovoj partijskoj karakteristici o tome piše sljedeće: „Kad je bio ranjen, ostao je kod kuće da se liječi, a onda u tom cilju, otišao u

Početkom školske 1948./49. godine, prešao je na rad u tek otvorenu Državnu realnu gimnaziju u Gračanici (redovna nastava počela 1. 10. 1948.), koja će nakon više promjena u oblasti školstva, od 1. 9. 1956. godine, pa sve do danas raditi kao puna osmogodišnja škola. Kao nastavnik matematike, radio je sve do 1959. godine, kada je prihvatio dužnost direktora te škole, koja će od tada ponijeti ime radničkog tribuna i predratnog narodnog poslanika na listi KPJ, Mitra Trifunovća Uče.

Godine njegovog „direktorovanja“ obilježene su brojnim uspjesima te škole, u kojoj se „vrtio od jutra do sutra“ i bio ne samo njena službena, već i stvarna personifikacija. U međuvremenu, stekao je zvanje pedagoškog savjetnika. Potpuno se posvetivši poslu, nije imao radnog vremena, ali nije imao ni slobodnog vremena. U tom periodu samo što nije spavao u školi. Osim uspješne organizacije nastave, svojim posebnim metodama razvijao je vannastavne aktivnosti u koje je nastojao uključiti sve učenike, naročito starijih razreda. Bio je od onih pedagoga stare Makarenkove škole, koji su najviše vjerovali u konkretan rad (pa i fizički i manuelni) kao najbolji vaspitno-pedagoški metod oblikovanja–„od djeteta“ budućeg čovjeka. Zato su njegove radionice opštetechničkog obrazovanja bile najbolje opremljene raznim alatima, od stolarskog do bravarskog, zato je njegova školska zadruha, sa svojom vlastitom štamparijom, ribnjakom i oglednim poljo-

Zagreb, pa u Beograd i opet se vratio među partizane, pa je radio u Šapcu kao komesar bolnice. Kasnije je izbačen iz KPJ pod optužbom da se liječio kod ustaša i da je u tom pogledu napravio grešku.“ (Partijska karakteristika, pisana rukom, ćirilica, čitljivo, nepotpisana, Arhiv TK br. II 195/2)

privrednim dobrom bila primjer za ugled, zato se i danas govori o brdima oko Gračanice, koje je pošumio Vajić sa svojim đacima...³

Ali bez obzira na te očigledne uspjehe i rezultate, on nikada nije pridobio naklonost svoje partije. Iako je nakon isključenja zbog spomenutih „partizanskih grijeha“, vraćen u njene redove, na njega se za svaki slučaj još dugo „pazilo“ da „opet ne zaluta“. Kao direktor škole, pogotovo u prvim godinama, bio je predmet „opservacija“ nadležnih službi, koje su mu nerijetko pripisivale „i što jeste i što nije“. Tako se na primjer tretira „kao negativac“ u Informaciji o nekim negativnim pojavama među prosvjetnim radnicima u osnovnim školama, koja je od nadležne službe Ispostave za unutrašnje poslove Gračanica, pod strogo pov. br. 9, od 21. 4. 1964. godine, dostavljena Opštinskom komitetu Saveza komunista, predsjedniku Skupštine opštine i Načelniku Službe unutrašnjih poslova Tuzla. U informaciji se opisuje kao čvrstokrkaš i karijerista koji „nateže“ rezultate (ocjene) radi vlastite karijere i kao protivnik samoupravljanja koji ignoriše prava radnika. Iako je sve to moglo biti i posljedica zavisti, pa i sitnih privatnih podmetanja, karijerizma i neke lične osvete, optužbe poput ove, u tim vremenima nisu bile nimalo bezazlene.⁴ U slučaju Branka

Vajića, izgleda ipak, nisu imale nekih vidljivih efekata. Bez obzira na sve te okolnosti, njega su branili i odbranili njegovi rezultati. U kasnijim godinama počeo je „od nadležnih“ dobivati bolje, a odlaskom u mirovinu i odlične ocjene i priznanja. U jednoj od njih pisalo je da posjeduje „veoma razvijenu radnu disciplinu i svijest prema poslu, kao i prema čuvanju školske imovine. Odnos prema djeci mu je značajki i sa stečenim iskustvom (...) Pristupa im s puno umješnosti i pedagoškog znanja, tako da zbog ovoga uživa veliku popularnost među roditeljima kao vaspitač i nastavnik.“⁵ U obrazloženju za najviše op-

(valjda prolaznosti, n.a.) bude bolji, jer na sjednicama očigledno sugerije nastavnicima da propuste kada vidi da je procent nepovoljan. Tu se očito radi o pedagoškom fasaderstvu i karijerizmu upravitelja, pošto on ide očito na stvaranje spoljnih efekata, koji svakog pojedinca prijatno iznenadi, ali kvalitet nastave je veoma slab. Za tog upravitelja je primarnije nabaviti alat stolarski da bi nešto zaradio, nego nabaviti učila za hemijski, fizikalni ili biološki kabinet. Pored toga uočava se da u toj školi rade većinom lica nestručna za pojedine predmete, pa je i pitanje pravilnog vođenja kadrovske politike svake godine problematično. Dalje Vajić je sebi uzeo takva prava da vrlo često zaobilazi organe društvenog upravljanja, donoseći sam odluke, pa su kasnije samoupravni organi na sjednicama prinuđeni da potvrde takvu odluku, koju je već Vajić donio i sproveo je u djelo. Interesantno je napomenuti da ga se većina u kolektivnu plaši, jer on stalno pred svima nastoji naglasiti da se za sve konsultovao sa drugovima iz Opštinskog komiteta SKJ i Skupštine opštine i eventualna kritika time otpada, ali ipak ako je neko počeo da kritikuje njegov takav rad, kao što su naprimjer Mičić Savo i Dragica Radovanović, on je uspio da ih se brzo riješi iz kolektiva, kao nepoželjni za rad u „njegovoj“ školi. Kada je za dan Republike dobio nagradu od Opštinskog odbora SSRN-a, kao najbolji društveno-politički i prosvetni radnik na opštini, u kolektivnu škole „Hasan Kikić“ svi su se začudili na tom, pitajući se gdje se je on to istakao kao upravitelj škole.“ Arhiv TK I c 35 (1 – 5)

⁵ Edin Šaković, nav. članak, 71

³ Edin Šaković, Povijesni pregled arheoloških istraživanja u okolini Gračanice, *Gračanički glasnik*, br. 23, Gračanica 2007., 71 (64-80)

⁴ Ispostava za unutrašnje poslove Gračanica, Informacija o nekim negativnim pojavama među prosvjetnim radnicima u osnovnim školama, str. pov. br. 9, od 21. 4. 1964. godine, dostavljena Opštinskom komitetu Saveza komunista, predsjedniku Skupštine opštine, i Načelniku Službe unutrašnjih poslova Tuzla: „Kao upravitelj škole insistira na propuštanju đaka da mu procent

Branko Vajić, u razgledanju jedne muzejske postavke, vjerovatno u Muzeju istočne Bosne u Tuzli

ćinsko priznanje (koje je dobio nakon odlaska u mirovinu) stoji sljedeće „Bio je dobar rukovodilac škole i služio mnogima za primjer. Učinio je mnogo na razvoju školstva i prosvete na opštini. Pored društveno-političke aktivnosti, on je aktivan na iznalaženju i prikupljanju arheoloških vrijednosti i vrijednosti iz NOB i revolucije, uporno radi na razvoju Zbirke zavičaja.“⁶

Otišao je u mirovinu 1973. godine.

III

Sjećam ga se kao direktora Osnovne škole „Mitar Trifunović Učo“ u Gračanici u kojoj sam pohađao osnovu školu od petog do osmog razreda. Iako nije predavao mojoj generaciji, među đacima se o njemu pričalo kao o vrlo strogom, ali pravedom nastavniku matematike, o njegovim metodama kojima je prisiljavao „i one najgore

ljenjivce“ da nauče osnovno za život. Blíže sam ga upoznao, radeći sa svojim drugovima u pogonima đačke zadruge te škole, koju je razvijao sa nevjerovnim strpljenjem i ljubavlju. Zadruga je imala 3 pogona, odnosno 3 djelatnosti: poljoprivreda, štamparstvo i trgovina. Sjećam se, mi izrađili, već ojačali momci sedmog i osmog razreda itekako smo se znali oznojiti u tim pogonima. Bio sam u onoj generaciji koja je svojim rukama iskopala ribnjak u školskoj bašti. Nije nam se dalo da iz njega probamo ribu, jer smo u međuvremenu završili osmi razred i otišli iz te škole. Kasnije sam čuo da tu nije ni bilo nekog posebnog hajra. Bila je to suviše komplikovana djelatnost za jednu đačku zadrugu. Osim ribnjaka, sijali smo i kopali kukuruz, gajili povrće, imali smo u zadruzi pilićarnik, uzgajali pitome zečeve (kuniće), pričalo se o pčelinjaku... Nikada neću zaboraviti zeca koji mi je direktor dao kao poklon ili kao nagradu za uloženi trud i rad u zadru-

⁶ Iz obrazloženja prijedloga za dodjelu spomen-plaketa i Zlatnih znački kao najvišeg priznanja Opštine Gračanica za 1975. godinu (Arhiva Opštine Gračanica)

zi, ili nije znao kuda će s njim, pa mi ga je „utrapio“. Bilo kako bilo, mene je taj zec dobro „ispatio“ dok sam ga pješice, sa školskom torbom na leđima, donio kući u Ma-lešiće. Da ne spominjem koliko sam s tim „zadeverao“ roditelje, koji nisu znali kako će zecu obezbijediti adekvatan „smještaj i ishranu“.

Zadruga je imala svoju malu štampariju sa dva ručna štamparska stroja na kojoj smo često, poslije nastave „štancali“ razne obrazce, tiskanice, naljepnice. U toj djelatnosti angažovali su se „i jaki i pametni“ đaci, kako je govorio Vajić. Mašinu su opsluživala dva rukovaoca: jedan je dodavao čiste i sa mašine preuzimao odštampane papire, a drugi je povlačio ručicu, kojom su se „sastavljali šabloni za štampu“. Bio je to dosta naporan i poprilično dosadan posao. Jedva smo čekali da „istjeramo“ normu, obično nekoliko hiljada tiskanica i da se što prije isparimo iz tog pogona koji je stalno zaudarao na kolomast za drvena kola i štamparsku boju.

Kao treći pogon „radila je“ trgovina preko koje je zadruga prodavala svoje proizvode, a nabavljala udžbenike, teke i olovke za đake u svoju mini knjižaru. Niko tada nije mogao ostati bez udžbenika, teka i drugog đачkog pribora, čak ni oni najsiromašniji među nama. Iza leđa imali smo zadržnu knjižaru. Ne znam kako je to sve bilo sinhronizovano i uklopljeno u tadašnje školske regule. I druge škole u to vrijeme imale su slične aktivnosti, ali Vajićeva školska zadruga je bila nešto izuzetno i jedinstveno u Bosni i Hercegovini. O tome su pisale i novine, dolazili mnogi da se uvjere na licu mjesta kako je sve to „klapalo“. A sve to Vajić je pripisivao svojim đacima, ništa sebi... Bilo je to više od skromno-

sti. Na najbolji način tako je pokazivao koliki potencijal leži u mladim ljudima, samo ako se pravilno usmjere. Često je govorio: „Djeca su čudo...“ Sa njima on je doista pravio čudo. Pošumio je nekoliko brda oko Gračanice (Bučica, Hajrino i Muđerizovo brdo), razvijao u đacima ljubav prema prirodi. Želio je da te pošumljene komplekse narod zove Učin gaj po Mitru Trifunoviću Uči, čije je ime nosila njegova škola, želio je da tu izgradi vidikovce, želio je da „upristoji“ okolinu u kojoj smo živjeli... Ta pošumljena brda su još uvijek za mene najveći ekološki poduhvat u historiji Gračanice, bez obzira što se s tim neće složiti brojni moderni ekolozi koji danas svu svoju aktivnost svode na manje-više dobro upakovanu priču.

Sjećam se kako nam se obraćao, kako nas je bodrio, prozivao, naređivao – svojom legendarnom poštapalicom: „Hajde, hamidžiću...“, tako nekako. Nama to nije izgledalo loše, činilo nam se da je na taj način želio sa nama da uspostavi bliskost, neku prisnost, šta li? Možda je tom poštapalicom, kojom će se i kasnije služiti u komunikaciji sa mlađim od sebe, ignorisao svoj položaj naredbodavca.. Ili nam se to samo tako činilo. Bilo je to više od pedagogije.

IV

Iako je predavao matematiku, Vajićeva ljubav bila je historija, posebno starija prošlost, arheologija i geologija. Kao zaljubljenik starina, on je sa svojim đacima, još u ono vrijeme stvorio prilično bogatu i zanimljivu arheološku i etnološku zbirku, marljivo skupljao stare slike, rukopise itd. Sjećam se da su dugo vremena u holu škole pažnju posjetilaca privlačile tri ili četiri staklene vitrine, pune tih predmeta.

Branko Vajić u društvu s akademikom Josipom Baćom (Bać je u šeširu, s cigaretom) u Sklopu, prilikom istraživanja izvorišta pitke vode

Tu negdje leže i počeci stvaranja zavičajne muzejske zbirke u Gračanici—nedosanjani san ovog neumornog entuzijaste i prosvjetitelja. Ali ostali su zapisani rezultati arheoloških istraživanja na nekoliko lokaliteta na području Gračanice kao trajna kulturna tekovina ovog kraja, temeljno obrađena u znanstvenim radovima stručnjaka Muzeja istočne Bosne iz Tuzle, a kasnije i drugih stručnjaka s područja arheologije i prahistorije.⁷

Tragajući za arheološkim ostacima i starinama, on proširuje svoja interesovanja na prirodno naslijeđe i geološke fenomene u široj okolini Gračanice, interesuje se za izvorišta kisele i mineralne vode, za

čudnovate vrste fosilnih ostataka na pojedinim lokalitetima itd. On je tom svojom aktivnošću dao snažan podsticaj za kasnija istraživanja termomineralnih voda kao jedinstvenog prirodnog resursa na općini Gračanica. Mnogi će to kasnije sebi pripisivati u zasluge. Branko Vajić to nije radio za svoju neku promidžbu, nije se laktao po kadrovskoj nomenklaturi komiteta. Naprotiv, bježao je od toga. Bio je od onih koji su vjerovali u konkretan rad i kojima je, jednostavno, demagogija i prazna priča išla na živce.

Kao dak životne škole Branka Vajića i u kasnijim godinama kao odrastao čovjek, uvijek sam mu prilazio s poštovanjem, kao svom učitelju. Imao sam priliku da s njim radim na nekim ozbiljnijim, tzv. općedruštvenim korisnim poslovima, naravno sa zadovoljstvom. Od takvih ljudi uvijek se

7 O tome vidi opširnije u: Edin Šaković, Povijesni pregled arheoloških istraživanja u okolini Gračanice, *Gračanički glasnik*, br. 23, Gračanica 2007., 71 (64-80)

U SLICI I RIJEČI

SUSRET S TITOM

Naš saradnik Branko Vajić poslao nam je fotografiju na kojoj vidimo druga Tita u razgovoru sa delegacijom boraca sa područja dobojskog regiona u novembru 1966. godine prilikom dolaska druga Tita u Tuzlu.

Tom prilikom vođen je kratak

ali srdačan razgovor sa preživjelim borcima Ozrenskog partizanskog odreda. Drug Tito — sjeća se Branko Vajić — na pitanje kada će posjetiti komune dobojskog regiona je reako:

— Nisu vam dobri putevi. Gledajte da ih izgradite što prije.

Branko Vajić u razgovoru sa Josipom Brozom Titom u Doboju, Članak i fotografija iz "Delegatskog biltena" Gračanica (god. i br. nepoznati)

imalo šta naučiti. Vajić je u to vrijeme (od 1973. godine) već bio penzioner. Meni se tada činilo da je bio aktivniji nego u vrijeme svog direktorovanja u našoj njegovoj osnovnoj školi. Shvatio sam da ljudi takvog širokog interesovanja i nemirnog

duha jednostavno ne mogu u mirovini. Pored uobičajenih obaveza penzionisanog bivšeg partizana da drži prigodne govore i časove historije, do čega mu nije bilo baš previše stalo, on je nastavio da neumorno gura svoja dva, sad je moderno reći, kapi-

talna projekta: Dokazivanje izdašnosti i aktiviranje i danas najvećeg prirodnog resursa na općini Gračanica – termo-mineralnih voda i organizovanje arheoloških istraživanja i prikupljanja ostataka materijalne kulture za zavičajnu muzejsku zbirku u Gračanici. U isto vrijeme nastavio je da zapisuje i ponešto od toga da objavljuje na lokalnom radiju i u printanom „Delegatskom biltenu“.

Nikada kasnije nisam susreo čovjeka koji je sa takvim oduševljenjem pričao o nekim svojim novim saznanjima, o pojednostima nekih do tada nepoznatih prirodnih fenomena, arheoloških tragova itd. Radovao se poput djeteta rezultatima istraživanja koje su vršili stručnjaci iz Muzeja istočne Bosne na pojedinim arheološkim lokalitetima oko Gračanice, oduševljavao se rezultatima istraživanja akademika Josipa Baća na termo-mineralnim vodama kojim su se potvrdile njegove pretpostavke „da tu nešto ima“.

V

Uvijek sam se pitao otkuda tolika radna energija čovjeku koji je izašao iz onog rata sa tako teškim i fizičkim i psihičkim ožiljcima i koja je to pokretačka snaga u njemu bila. Je li težio da se dokaže (kome, čemu, Bog zna) ili je u radu nalazio spas i izlaz za sebe, ventil oduška, nakon teških razočarenja u ideale mladosti... Kao da se čitavo vrijeme trudio da dokaže kako je sposobniji i za društvo korisniji mnogo više od onih koji su ga kaznili – mada to naravno, nikada nije isticao. Kao stari učitelj, bio je siguran da tvrdoglavom upornošću, vlastitim primjerom i drugim „očiglednim sredstvima“, može pokrenuti druge oko sebe, pridobiti za svoju ideju one pojedince u lokalnim vlastima koji su se samo laktali

po komunističkoj hijerarhijskoj ljestvici, demonstrirajući vjernost ideji i komitetu. Vajićeve priče o nekom neolitu, o prahistoriji, o pošumljavanju goleti za budućnost, o blagodetima termalnih voda, o nekoj i nekakvoj zavičajnoj muzejskoj zbirci, njima su bile „dosadna materija“, pa su ga zato često izbjegavali, grubo ignorisali njegove zahtjeve da se pokrenu, da „odrade“ ono za što su nadležni i plaćeni, često su mu znali zalupiti vrata pred nosom – sjećam se neki su govorili – bježimo dolazi onaj dosadni Vajić, krpelj od čovjeka... Za te naše „odgovorne drugove“, on je bio jako dosadan čovjek, sa kojim, eto, valja „nalijepo“, iz pristojnosti, stariji je, je li, uz to i neki borac, ozbiljan čovjek koji se bavi takvim besposlicama kao što je neko kamenje dole na Korića Hanu... Sjećam se s kakvim su podsmijehom dočekali njegov prijedlog da se novosagrađenom motelu na ulazu u Gračanicu s južne strane dodijeli ime „Neolit“, po tek otkrivenom neolitskom naselju na obližnjem Korića Hanu. Ali on nikada nije mirio sa logikom „ne talasaj“ kada su bili u pitanju konkretni poslovi iz sfere njegovog užeg interesovanja. Sa izuzetnom upornošću savlađivao je mnoge prepreke. Nažalost, nije dočekao realizaciju mnogih svojih planova i ideja. Umro je u Gračanici 1989. godine.⁸

⁸ Bio je aktivan u djelovanju lokalnog SUBNORA, zatim predsjednik i član Odbora za istraživanje termomineralnih voda na području općine Gračanica i izradu programa njihovog korištenja, član Odbora za istraživanje pitkih voda na području općine Gračanica, Predsjednik Komisije za zaštitu i unapređenje čovjekove okoline Općine Gračanica itd: Za svoj rad dobio je sljedeća visoka priznanja i odlikovanja: Orden za hrabrost, Medalju za hrabrost, Orden zasluga za narod, Orden bratstva i jedinstva, Orden rada sa zlatnim vijencem, Orden rada sa srebrnim vijencem, Zlatnu spomenplaketu opštine Gračanica i mnoga druga.

Kako zaključiti priču o ovom izuzetnom čovjeku?

Iako je partijski bio obilježen (nosio je do kraja života hipoteku „istjeranog iz partije“, on je rijedak primjer čovjeka koji je ostao „normalan“ pod tim pritiskom i koji je svojim radom, upornošću, kreativnošću, ljudskom širinom i velikim spektrom interesovanja uspio sve to prevladati u sebi i biti od izvanredne koristi ljudima oko sebe, društvenoj sredini ma kakva ona bila, ma šta se pod tim podrazumijevalo, pokrenuti ljude od položaja i ugleda u realizaciju zamisli i projekata u koje je on vjerovao. Nema sumnje, ostavio je trajan pečat u školi u kojoj je radio. Škola je nosila ime Mitra Trifunovića Uče, ali je i do danas u svijesti starijih ljudi, posebno đaka te škole ostala kao „Vajićeva škola“. Pošumljena brda na južnim dijelovima Gračanice (iako ih niko više ne zove Učin gaj) dio su njegove zamisli i njegovog djela. Zavičajna muzejska zbirka u Gračanici započeta je u vitrinama njegove škole, sa njegovim đacima. Za pokretanje ozbiljnih istraživanja termo-mineralnih voda uz dužno poštovanje svim ostalim zaslužnim sudionicima tog projekta, između ostalih i Josipu Baću, najveća zasluga ipak pripada Branku Vajiću. Kapitalna arheološka istraživanja na prahistorijskim lokalitetima na području

općine Gračanica izvršena su zahvaljujući upornosti tog čovjeka.

Kako mu se Gračanica odužila?

Nikako, kao i u mnogim drugim slučajevima. Početkom rata, u onom belaju i neredu, niko se nije sjetio da spasi biblioteku u njegovom napuštenom stanu. Ko zna šta je sve tu, nažalost, propalo. U njegovoj Osnovnoj školi u kojoj je ostavio najbolje godine svog života, više ga se ne sjećaju, niti ga spominju, čak ni stariji nastavnici. O đacima da i ne govorimo. Ni fotografije njegove nemaju. U poremećenom sistemu vrijednosti malo ima mjesta za valorizaciju stvaralačkih potencijala i promociju onih ostvarenja koja na duge staze otvaraju naše civilizacijske horizonte i kulturne perspektive—na način kako je to radio Branko Vajić Čiča. Zato, kao nekadašnji đak spomenute škole, uzimam sebi za pravo i vijećničkim žargonom rečeno, pokrećem inicijativu da se Drugoj osnovnoj školi dodijeli ime učitelja Branka Vajića. Mnogi je i onako još uvijek zovu Vajićeva škola. S pravom. A ako ne može – šta bi to Gračanicu koštalo da se makar nekom sokaku u blizini Druge osnovne, a ipak, htjeli ne htjeli, bezimene škole ili zgrade u kojoj je stanovao dodijeli Vajićevo ime. Volio bih da ovaj zapis bude obrazložen te inicijative. □